

Sygn. akt III KK 241/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Stanisław Zabłocki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Szewczyk

SSA del. do SN Jerzy Skorupka

Protokolant Anna Korzeniecka-Plewka

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Aleksandra Herzoga
w sprawie **Ł. D.**

skazanego z art. 197 § 2 k.k. w zb. z art. 200 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art.
12 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 22 października 2015 r.,
kasacji, wniesionej przez obrońcę skazanego
od wyroku Sądu Okręgowego w G.
z dnia 27 stycznia 2015 r.,
zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w G.
z dnia 7 października 2014 r.,

1) Uchyla zaskarżony wyrok i sprawę Ł. D. przekazuje do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym Sądowi Okręgowemu;

2) Nakazuje zwrot Ł. D. kwoty 450 (czteryście pięćdziesiąt) złotych, uiszczonych tytułem opłaty od kasacji.

UZASADNIENIE

Ł. D. został oskarżony o to, że:

1. w okresie od dnia 1 stycznia 2005 r. do dnia 4 grudnia 2007 r. w miejscowości G., działając w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, wielokrotnie, w tym również grożąc pokrzywdzonej pozbawieniem życia jej matki, doprowadził małoletnią A. D. urodzoną w dniu 8 sierpnia 1996 roku, która nie ukończyła wówczas 15 lat, do wielokrotnego poddania się innej czynności seksualnej oraz do wykonania innej czynności seksualnej, czym spowodował u niej rozstrój zdrowia psychicznego na czas trwający dłużej niż 7 dni,

tj. o czyn z art. 197 § 2 k.k. w zb. z art. 200 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i w zw. z art. 12 k.k.

2. w maju 2005 roku w miejscowości G., doprowadził małoletniego poniżej lat 15 D. K. lat 3 do poddania się innej czynności seksualnej poprzez dotykanie jego narządów płciowych,

tj. o czyn z art. 200 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w G. wyrokiem z dnia 7 października 2014 r., orzekł w następujący sposób:

- I. uznał oskarżonego za winnego czynu zarzucanego mu w punkcie 1 aktu oskarżenia z tym ustaleniem, iż działał w nieustalonych datach w okresie od dnia 1 stycznia 2005 r. do dnia 4 grudnia 2007 r. i za to na podstawie art. 200 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzył mu karę 2 (dwóch) lat pozbawienia wolności,
- II. na podstawie art. 63 § 1 k.k. zaliczył oskarżonemu na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie od dnia 17 lipca 2013 r. do dnia 20 sierpnia 2013 r.,
- III. uniewinnił oskarżonego od popełnienia czynu zarzucanego mu w punkcie 2 aktu oskarżenia,
- IV. obciążył oskarżonego kosztami sądowymi w całości, w tym wymierzył mu opłatę w wysokości 300 (trzystu) zł.

Apelację od wyżej wymienionego wyroku Sądu Rejonowego wniósł obrońca oskarżonego Ł. D., który zaskarżając go co do punktów I, II i IV zarzucił:

„1) naruszenie przepisów postępowania karnego, mające istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:

- art. 7 k.p.k. i art. 4 k.p.k. poprzez uwzględnienie przez sąd jedynie okoliczności na niekorzyść oskarżonego, bez uwzględnienia takich okoliczności jak konflikt oskarżonego z rodziną A. D. i nią samą, a w szczególności pomawianie go przez pokrzywdzoną,

- art. 5 § 2 k.p.k. poprzez wątpliwości co do wiarygodności zeznań pokrzywdzonej w aspekcie pomówienia innych osób, które miały paść ofiarą oskarżonego, a co do których postępowania przeciwko oskarżonemu zostały umorzone,

- art. 410 k.p.k. poprzez pominięcie faktu konfliktu rodzinnego oskarżonego i pokrzywdzonej oraz pomawianie przez pokrzywdzoną innych osób mających paść ofiarą oskarżonego, który ma wpływ na ocenę wiarygodności zeznań pokrzywdzonej, sprzeczność w zeznaniach świadków i pokrzywdzonej, a przede wszystkim faktu prawidłowych relacji w związku z mężczyznami z uwagi na fakt molestowania,

- art. 424 k.p.k. poprzez całkowite pominięcie oceny dowodów w aspekcie zarzutu ad. 1 aktu oskarżenia i ograniczenie uzasadnienia jedynie do uniewinnienia od zarzutu ad. 2 aktu oskarżenia.

2) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, iż oskarżony popełnił zarzucany mu w akcie oskarżenia czyn poprzez pominięcie szeregu istotnych okoliczności, a mianowicie:

- sprzeczności w zeznaniach świadków tj. pokrzywdzonej i jej rodziców, w szczególności z pominięciem analizy materiału dowodowego pod kątem konfliktu z oskarżonym,

- pomawiania przez pokrzywdzoną innych osób, które miały być ofiarami oskarżonego, co do których postępowania zostały umorzone, a które to mają wpływ na ocenę wiarygodności zeznań pokrzywdzonej”.

Podnosząc powyższe, przytoczone dosłownie, zarzuty obrońca oskarżonego wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu.

W apelacji zawarty był też wniosek o przeprowadzenie – cyt. „dowodu z dokumentów postępowania przygotowawczego prowadzonego przeciwko oskarżonemu, sygn. sprawy [...], przez KPP P., tj. protokołu zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, postanowienia o umorzeniu śledztwa: na okoliczność składania zawiadomień o popełnieniu przez oskarżonego czynów przestępnych przeciwko wolności seksualnej z udziałem dzieci przez pokrzywdzoną oraz innych zawiadomień, których potwierdzenie nie znajduje odzwierciedlenia w ustaleniach organów prowadzących postępowanie przygotowawcze”. Wniosek ten został oddalony postanowieniem Sądu *ad quem*, wydanym na rozprawie odwoławczej, z motywacją, iż okoliczności w nim wskazane nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy i przywołaniem jako podstawy prawnej tej decyzji przepisu art. 170 § 1 pkt 1 k.p.k. (k. 443 akt).

Sąd Okręgowy w G., wyrokiem z dnia 27 stycznia 2015 r., po rozpoznaniu apelacji obrońcy oskarżonego Ł. D., na podstawie art. 437 § 1 k.p.k., art. 455 k.p.k., art. 449 k.p.k. i 456 k.p.k. w pkt I swego wyroku poprawił „kwalifikację prawną czynu przypisanego oskarżonemu w punkcie 1 zaskarżonego wyroku, w ten sposób, iż z opisu czynu wyeliminował uznanie, iż oskarżony spowodował u pokrzywdzonej rozstrój zdrowia psychicznego na czas trwający dłużej niż 7 dni, zaś z kwalifikacji prawnej art. 157 § k.k.” (tak w oryginale, można domniemywać, że chodzi o § 1), a w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymał w mocy, uznając apelację za oczywiście bezzasadną. W pkt II wyroku Sądu Okręgowego zawarto rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

Kasację od ww. wyroku Sądu Okręgowego wniósł obrońca skazanego Ł. D. zarzucając „rażące naruszenie prawa, które mogło mieć istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie naruszenie przepisów prawa procesowego:

- art. 455 k.p.k. poprzez poprawienie kwalifikacji prawnej czynu z jednoczesnym poczynieniem własnych ustaleń faktycznych skutkujących zmianą opisu czynu, podczas gdy należało wyrok uchylić przy jednoczesnym wskazaniu możliwości poczynienia odmiennych ustaleń faktycznych lub zmienić wyrok Sądu I instancji czyniąc własne ustalenia faktyczne i w tym zakresie dokonać zmiany kwalifikacji prawnej czynu,

- art. 456 k.p.k. w zw. z art. 413 § 2 pkt I k.p.k. poprzez wydanie wyroku utrzymującego wyrok Sądu I instancji w mocy mimo poczynienia własnych ustaleń faktycznych i zmianę opisu czynu podczas gdy należało wyrok zmienić wskazując poczynione przez sąd odwoławczy ustalenia faktyczne skutkujące zmianą opisu czynu i kwalifikacji prawnej czynu, ewentualnie uchylenie wyroku Sądu Rejonowego,

- art. 457 § 1 i § 3 k.p.k. poprzez zaniechanie wykazania w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku dlaczego zarzuty zgłoszone przez obrońcę w złożonej apelacji sąd uznał za niezasadne przez co uniemożliwił kontrolę rozstrzygnięcia, mimo złożonego wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku w sprawie”.

W konkluzji, obrońca skazanego wniósł (po korekcie dokonanej do protokołu rozprawy kasacyjnej) o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy skazanego Ł. D. do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji.

Prokurator Prokuratury Okręgowej w pisemnej odpowiedzi na kasację obrońcy skazanego Ł. D. wniósł o uwzględnienie kasacji jako zasadnej. Stanowisko to podtrzymał występujący na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Generalnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja obrońcy skazanego Ł. D. zasługiwała na uwzględnienie, albowiem zasadny okazał się zarzut rażącego naruszenia przez Sąd odwoławczy przepisu art. 457 § 3 k.p.k.

W pierwszym rzędzie – wobec treści pisemnych motywów wyroku Sądu *ad quem* oraz postawionego w tym zakresie zarzutu w skardze kasacyjnej – konieczne staje się przypomnienie, że przepis art. 457 § 3 k.p.k. wskazuje wprost, jakie elementy powinno zawierać uzasadnienie wyroku sądu odwoławczego, a jego interpretacja w świetle orzecznictwa sądów i doktryny nie budzi wątpliwości. Jakkolwiek bowiem uzasadnienie orzeczenia sądu ma w stosunku do samego rozstrzygnięcia charakter następczy oraz sprawozdawczy i jako takie nie może mieć wprost wpływu na jego treść, to jednak przyjęcie, że merytoryczna zawartość i sposób sporządzenia pisemnych motywów orzeczenia nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia w postępowaniu odwoławczym czy kasacyjnym, byłoby zbyt daleko

idącym uproszczeniem. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie poruszano problematykę wymogów, jakie w świetle art. 457 § 3 k.p.k. musi spełniać uzasadnienie wyroku sądu odwoławczego (zob. przykładowo wyroki: z dnia 21 września 2000 r., IV KKN 316/00, LEX nr 51096 i z dnia 20 stycznia 2000 r., III KKN 10/98, LEX nr 51450), oraz skutków, jakie wywołuje nieprawidłowe sporządzenie tego dokumentu (zob. przykładowo wyrok z dnia 8 marca 2007 r., V KK 167/06, LEX nr 260705). W szczególności wskazywano, że w zakresie szczegółowości uzasadnienia sądu *ad quem* obowiązek ten jest zależny, z jednej strony, od zawartości uzasadnienia sądu *meriti*, z drugiej zaś, od wartości argumentacji skargi apelacyjnej. Dopuszczalne w praktyce (a w niektórych sytuacjach wręcz pożądane) postępowanie sądu odwoławczego, polegające na odwoływaniu się w motywach orzeczenia do stanowiska zawartego w uzasadnieniu wyroku sądu pierwszej instancji (zwłaszcza wówczas, gdy zarzuty apelacji i uzasadniające je wywody stanowią dowolną polemikę ze stanowiskiem sądu *meriti*), nie oznacza jednak całkowitej rezygnacji z przytoczenia jakichkolwiek konkretnych argumentów, w tym choćby mających odniesienie do wywodów sądu pierwszej instancji. Wielokrotnie też podnoszono, że przepis art. 457 § 3 k.p.k. koresponduje w swej treści z art. 433 § 2 k.p.k. także i w tym sensie, że nieprawidłowe sporządzenie uzasadnienia orzeczenia przez sąd odwoławczy z reguły dowodzi, iż sąd ten nie rozpoznał wniesionego środka odwoławczego w sposób należyty (zob. np. wyrok SN z dnia 19 listopada 2007 r., IV KK 262/07, LEX nr 340591).

Tak jak uzasadnienie wyroku sądu I instancji jest jedynym sposobem na ustalenie i skontrolowanie, na podstawie jakich faktów, dowodów i okoliczności oraz w drodze jakiego rozumowania sąd orzekający wyprowadził wnioski owocujące konkretnym rozstrzygnięciem, czy orzeczenie to poprzedzone zostało należycie wnikliwą i wyczerpującą analizą mających znaczenie dla rozstrzygnięcia okoliczności oraz czy sposób rozumowania sądu uwzględniał reguły logiki i doświadczenia życiowego, a także czy nie ma w nim luk i nieuprawnionych uproszczeń, tak w postępowaniu kasacyjnym uzasadnienie wyroku sądu II instancji jest z kolei jedynym sposobem sprawdzenia, czy sąd odwoławczy rozważył wszystkie zarzuty podniesione w środku odwoławczym oraz czy uczynił to dostatecznie wnikliwie i wyczerpująco.

Sąd odwoławczy, który co prawda jest sądem głównie kontrolującym, sprawdzającym prawidłowość orzekania sądu I instancji, obowiązany jest bowiem rozważyć wszystkie istotne zarzuty oraz wnioski wskazane w środku odwoławczym i może wydać orzeczenie o utrzymaniu zaskarżonego wyroku sądu I instancji w mocy jedynie wtedy, gdy uzna za niesłuszne owe zarzuty oraz wnioski, przy czym powinien przedstawić swój tok rozumowania.

Mając na uwadze powyższe uwagi natury ogólnej, nie sposób odmówić racji zaprezentowanym w kasacji twierdzeniom obrońcy, które wskazują na niedostatki pisemnych motywów rozstrzygnięcia sądu odwoławczego.

Skoro bowiem Sąd Okręgowy nie ustosunkował się do podniesionych w apelacji zarzutów, a zatem nie podał, czym kierował się wydając wyrok oraz dlaczego zarzuty i wnioski apelacji uznał za niezasadne, to tym samym rażąco naruszył przepis art. 457 § 3 k.p.k. Tytułem przypomnienia należy bowiem wskazać w tym miejscu, że w apelacji od wyroku Sądu I instancji obrońca oskarżonego Ł. D. postawił zarzuty obrazy szeregu przepisów postępowania (art. 7 k.p.k., art. 4 k.p.k., art. 410 k.p.k., art. 5 § 2 k.p.k., art. 424 k.p.k.) oraz zarzut błędu w ustaleniach faktycznych, które – jak wskazywał obrońca – miały istotny wpływ na treść orzeczenia. Na s. 3 uzasadnienia wyroku Sąd Okręgowy wskazał natomiast, że mając „na względzie dyspozycję art. 457 § 1 k.p.k. i brak wniosku strony o sporządzenie uzasadnienia, Sąd ograniczył zakres sporządzanego uzasadnienia do dokonanej przez siebie zmiany w opisie czynu i kwalifikacji prawnej” (k. 448). Tego rodzaju postąpienie nie może zostać zaakceptowane, albowiem w sprawie został złożony wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku Sądu odwoławczego, którego kserokopię wszyto bezpośrednio przed uzasadnieniem wyroku Sądu *ad quem* (k. 446), a oryginał znajduje się w aktach [...] (k. 1–2, wniosek został nadany w dniu 28 stycznia 2015 r., a wpłynął do Sądu Okręgowego w G. w dniu 2 października 2015 r.). To zaś sprawia, że w realiach niniejszej sprawy Sąd odwoławczy błędnie zaniechał jakiegokolwiek odniesienia się do zarzutów i wniosków apelacji obrońcy oskarżonego, czym w rażący sposób naruszył przepis art. 457 § 3 k.p.k.

W niniejszej sprawie – na etapie postępowania odwoławczego przed Sądem Okręgowym – doszło także do rażącego naruszenia przepisu art. 455 k.p.k. Sąd *ad*

quem poprawił bowiem kwalifikację prawną czynu przypisanego Ł. D. w ten sposób, iż z opisu czynu wyeliminował uznanie, iż oskarżony spowodował u pokrzywdzonej rozstrój zdrowia psychicznego na czas trwający dłużej niż 7 dni (podkreślenie – SN) zaś z kwalifikacji prawnej art. 157 § 1 k.k. Uzasadniając tego rodzaju postąpienie Sąd odwoławczy wskazał, że w toku przeprowadzonego badania sądowo – psychiatrycznego u pokrzywdzonej A. D. stwierdzono zaburzenia dezadaptacyjne typu przedłużonej reakcji depresyjnej, które zakwalifikowane zostały jako rozstrój zdrowia pokrzywdzonej na okres powyżej 7 dni. Z wywodu Sądu Okręgowego wynika też, że objawy rozstroju zdrowia pokrzywdzonej zaobserwowano od grudnia 2012 roku, a zatem po upływie pięciu lat od momentu zaprzestania przez oskarżonego przestępnych zachowań wobec niej. Następnie Sąd Okręgowy poczynił ustalenie, że przełomowym momentem dla zdrowia i samopoczucia pokrzywdzonej „było spostrzeżenie przez nią negatywnego, w jej ocenie, zachowania oskarżonego wobec M. Ż.”, co skutkowało rozstrojem zdrowia, a w zestawieniu z pasywną postawą rodziców, poczuciem bezsilności i zagrożenia doprowadziło ją po kilku miesiącach do próby samobójczej. Powyższe doprowadziło Sąd Okręgowy do konkluzji, że brak jest bezpośredniego związku między opisanym w czynie przypisanym oskarżonemu jego zachowaniem, a skutkami w stanie zdrowia pokrzywdzonej. Jako podstawę takiego rozstrzygnięcia Sąd *ad quem* powołał art. 437 § 1 k.p.k. oraz art. 455 k.p.k.

W tym kontekście wskazać należy, że zgodnie z przepisem art. 455 k.p.k. niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, na sądzie odwoławczym ciąży powinność poprawienia błędnej kwalifikacji prawnej czynu, **przy niezmienionych ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku sądu pierwszej instancji**. Już sama treść art. 455 k.p.k. wskazuje zatem, że poprawienie błędnej kwalifikacji prawnej może nastąpić tylko wówczas, gdy Sąd odwoławczy nie zmienia ustaleń faktycznych. Natomiast ustalenia faktyczne w rozumieniu art. 455 k.p.k., to te, które zawarte są w opisie przypisanego oskarżonemu czynu (zob. np. wyrok SN z dnia 21 stycznia 2008 r., V KK 221/07, OSNKW 2008, z. 7, poz. 21). To zaś prowadzi do wniosku, że poprawiając na podstawie art. 455 k.p.k. kwalifikację prawną czynu przypisanego Ł. D. i eliminując z kwalifikacji prawnej art. 157 § 1 k.k. (omyłkowo określony w tzw. sentencji wyroku

jako art. 157 § k.k.), a także modyfikując opis czynu poprzez eliminację z niego stwierdzenia, że „oskarżony spowodował u pokrzywdzonej rozstrój zdrowia psychicznego na czas trwający dłużej niż 7 dni”, Sąd Okręgowy dopuścił się rażącego naruszenia art. 455 k.p.k. Sąd *ad quem* dokonał bowiem odmiennych ustaleń faktycznych od ustaleń poczynionych przez Sąd procedujący w instancji *a quo* i dopiero na tej podstawie zmienił kwalifikację prawną przypisanego Ł. D. czynu. Dodać wypada, że tego typu modyfikacja nadaje wyrokowi sądu odwoławczego charakter wyroku częściowo zmieniającego wyrok sądu pierwszej instancji i jako taki został on oznaczony w tzw. komparycji wyroku sądu kasacyjnego.

O ile jednak zawarty w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia przepisu art. 455 k.p.k. wskazuje na rzeczywiste uchybienie Sądu odwoławczego, to jednak musi on zostać uznany za zarzut niedopuszczalny. Zgodnie bowiem z art. 86 § 1 k.p.k. obrońca może przedsięwziąć czynności procesowe jedynie na korzyść oskarżonego. W art. 425 § 3 k.p.k., który w związku z treścią art. 518 k.p.k. znajduje odpowiednie zastosowanie także i w postępowaniu kasacyjnym, przewidziano natomiast ograniczenie, że odwołujący się może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom (ograniczenie to nie dotyczy oskarżyciela publicznego – art. 425 zd. 2 *in fine*). Zatem w realiach niniejszej sprawy to brak *gravamen* (interesu prawnego) powoduje niedopuszczalność podnoszenia przez obrońcę Ł. D. zarzutu naruszenia art. 455 k.p.k., skoro wyeliminowanie przez Sąd *ad quem* uznania, iż oskarżony spowodował u pokrzywdzonej rozstrój zdrowia psychicznego na czas trwający dłużej niż 7 dni, zaś z kwalifikacji prawnej art. 157 § 1 k.k., było niewątpliwie ustaleniem i rozstrzygnięciem korzystnym dla oskarżonego.

O konieczności wydania przez Sąd Najwyższy orzeczenia o charakterze kasatoryjnym przesądziła jednak – jak już wspomniano powyżej – zasadność zarzutu rażącego naruszenia art. 457 § 3 k.p.k. Skoro bowiem Sąd odwoławczy sporządził uzasadnienie nieodpowiadające wymogom art. 457 § 3 k.p.k., a w szczególności nie podał, dlaczego zarzuty zwykłego środka odwoławczego uznał za niezasadne, to wywiedzioną w niniejszej sprawie kasację należało uwzględnić i zaskarżony nią wyrok uchylić.

Ponownie rozpoznając sprawę w postępowaniu odwoławczym Sąd Okręgowy winien – stosownie do treści art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. – mieć na uwadze powyższe uwagi sądu kasacyjnego. W szczególności, Sąd ten powinien w sposób rzetelny i pełny ustosunkować się do każdego z podniesionych w apelacji obrońcy oskarżonego zarzutów, zgodnie z wymogami określonymi w art. 457 § 3 k.p.k. Jednocześnie Sąd Najwyższy przypomina, że działanie zakazu *reformationis in peius* w zestawieniu z kierunkiem nadzwyczajnego środka zaskarżenia sprawia, iż w dalszym toku postępowania, gdyby dochodziło do wydania lub częściowego utrzymania w mocy wyroku skazującego, niezbędne będzie - co najmniej - wyeliminowanie z opisu czynu ustalenia, iż oskarżony spowodował u pokrzywdzonej rozstrój zdrowia psychicznego na czas trwający powyżej 7 dni, a z kwalifikacji prawnej art. 157 § 1 k.k. Zmiana taka powinna natomiast nastąpić w prawidłowej procesowo formie.

Mając na uwadze treść przepisu art. 527 § 4 k.p.k. Sąd Najwyższy nakazał zwrot opłaty od kasacji uiszczonej przez Ł. D.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

(eb)